

Sprookjes

ROBERT WALSER

Sprookjes

DRAMOETTEN

Vertaald uit het Duits door Ard Posthuma

KOPPERNIK

Met dank aan Rene Muller en Hedzer Reitsma

Oorspronkelijke titel *Komödie, Märchenspiele und szenische Dichtungen*

Mit Genehmigung der Inhaberin der Rechte, der Robert Walser-Stiftung Bern

Copyright © Suhrkamp Verlag Zürich 1986

All rights reserved by Suhrkamp Verlag AG Berlin

Copyright samenstelling © 2015 New Directions Publishing

Copyright Nederlandse vertaling © 2024 Ard Posthuma

Afbeelding omslag Karl Walser, *Der Traum* (1903)

Vormgeving Koppernik

ISBN 978 90 834 1197 2 / NUR 307

www.koppernik.nl

INHOUD

Sneeuwitje	7
Doornroosje	49
Assepoester	59
Het Christuskind	105

Sneeuwitje

Een tuin. Rechts de ingang van het kasteel. Op de achtergrond golvende bergen. De koningin, Sneeuwitje, de vreemde prins, de jager.

Koningin:

Zeg, ben je ziek?

Sneeuwitje:

Wat is dat een bizarre vraag
voor een jaloerse koningin,
mij dood te krijgen was uw wens!
Wat kijkt u mij zo minzaam aan.
De goedigheid, die u uitstraalt,
alsof niets was, is ongegrond,
de milde toon is nagebootst.
Haat woont in uw hart, jazeker!
De jager werd gestuurd door ú,
ú liet hem zijn dolk trekken, ja,
met zoveel haat als mogelijk
op mijn gehate aangezicht.
Of ik nu ziek ben, vraagt u me?
Spot staat dat milde mondje slecht.
Ja, mildheid werd tot erge spot
als zonder rem ze ijs'lijk uitpakt.
Ik ben niet ziek, want ik ben dood.
De valse appel deed zo'n pijn,
oho zo'n pijn, die stuurde u,

o moeder, die de appel bracht.
En of ik ziek ben, vraagt u mij!

Koningin:

Maar, lieve kind, je hebt het mis,
je bent heel ziek, heel ernstig ziek!
Ga wandelen, die frisse tuin
die doet je goed. Laat die gedachten
los, zo zinloos. Hé, denk toch na!
Stil nou, ik zeg het nog een keer:
je staart je blind op je verdriet!
Naar buiten moet je, springen, lopen,
roep ijlings elke vlinder aan.
Scheld op de lucht dat ze niet warm
genoeg is. Wees kind, en je
zult gauw genoeg de bleke kleur
verliezen die als een lijkdoek
jouw rozige gezicht bedekt.
Denk niet aan lang geleden tijd,
die moet allang vergeven zijn.
Ik zondigde misschien aan jou,
wie denkt eraan, het is voorbij!
Het hier en nu waardeert de mens.
Je hebt toch het nabije lief,
nietwaar! Maar waarom huil je nou?

Sneeuwwitje:

Ja, ik moet huilen als ik denk
dat u zo snel wat is gebeurd
de nek hebt omgedraaid en mijn
nek ook. Jaja, huilen moet ik,
daar u die moord vergeten schijnt,
aan vleierij de voorkeur geeft
en mij bedwelmt met rozengeur.

Mij die vermoord werd dankzij u.
U geeft de schande vleugels, maar
dat vleugelpaar vliegt slecht genoeg!
Ik sta hier in mijn werkelijkheid,
zo tastbaar en zo openbaar
dat ik die schande nooit vergeet,
noch uzelf die haar begaan heeft.
O, jager, zwoer je niet mijn dood?

Jager:

Meer dan een gruwelijke dood!
Maar voerde hem, prinses, niet uit,
daar was het sprookje zonneklaar.
Ik was ontroerd van wat u zei,
o, uw gelaat als sneeuw die lag
onder de kus van de zonneshijn!
Ik borg dat mes weg, ja! Dat ree
heb ik in plaats van u gedood
dat voor ons uit de bosjes sprong,
zoog accuraat wat bloed uit hem.
Het uwe roerde ik niet aan.
Daarom zeg niet: ik zwoer je dood!
daar ik die eed uit meelij brak,
nog voor ik u iets ergs kon doen.

Koningin:

Nou, zie je wel! Wat huil je dan!
Die dolk, die trok hij voor de grap.
Die mildheid had hij in hemzelf
dood moeten slaan als hij jou stak,
maar deed het niet, en als de zon
zo glanzend sterk was zijn meelij.
Geef mij een kus zodat je rouw
verdwijnt, dan ben je weer gezond.

Sneeuwvitje:

Hoe kan ik kussen déze mond,
die kussend deze jager dreef
tot daad, zó ruw. Nee, nee, geen kus!
Met dat soort kussen vuurde u
die jagersman tot doden aan,
te weten in het ogenblik
dat zoetelief uw liefde was.

Koningin:

Wat zeg je nu?

Jager:

Zij mij, met kussen?

Prins:

Dat is de waarheid zonder meer.
Die man in groene kleding heeft
veel minder eerbied dan gepast
voor deze hoge koningin.
Sneeuwvitje, o, hoe liefdeloos
heeft blinde haat met jou gespeeld,
het is een wonder dat je leeft!
Een dolk en gif, dat hield je uit.
Uit welke stof ben je gemaakt
want dood ben jij en toch niet-dood!
Een wonder dat je levend bent,
het leven zelf heeft jou lief!
Kom, zeg het, stak die jager jou?

Sneeuwvitje:

Nee, nee, de man heeft een goed hart,
een waaruit medelijden sprak.
Had maar de koningin dat hart,
een betere moeder zou ze zijn.

Koningin:

Ik heb het beter voor met jou
dan jou die argwaan nu dicteert.
Ik stuurde deze jager niet
met kussen weg, de argwaan heeft
je blind gemaakt. Als voor een lief
onschuldig kind, niet anders dan
voor een kind uit eigen schoot,
heb ik voor jou gezorgd, jij was kind
en ik was moeder anders niks,
als andere, echte moeders ook.
O hecht geen geloof aan boze stem
die zonde fluistert die niet is.
Vertrouw je rechteroor en niet
je linker, valselijk, dat zei
dat ik de boze moeder was,
jaloers op schoonheid. Ach, geloof
toch zulke malle sprookjes niet,
dat ik als dolle vrouw last heb
van jaloezie, boos van natuur,
wat alles bare onzin is.
Ik hou van jou, ja, en oprecht!
Oprechter ben ik nooit geweest!
Dat jij zo mooi bent maakt me blij.
De schoonheid van een eigen kind,
daar moet een moeder blij om zijn,
drijft niet tot jammerlijke daad,
ja, anders dan sprookjes die wél
aanleiding zijn tot dit vuil spel.
O ga niet weg, wees lief, mijn kind,
vertrouw je ouders als jezelf.

Sneeuwitje:

O, dat vertrouwen, dat is goed,
een zoete weldaad voor jezelf,
maar hoeveel geloof is nodig waar
het ware geloof ontbreekt, waar
boosheid hijgend loerde, waar
onrecht zit op hoge troon?

U spreekt zo aardig als u kunt,
doch aardig zijn, dat kunt u niet.
Dat oog dat met een blik vol hoon
mij zo pleegmoederlijk betast,
en zoveel duidelijker spreekt
dan een mooi praatje uit uw mond,
dat zich met domme leugens siert,
dat oog volg ik, alleen die blik,
maar dat soort leugenpraatjes niet!

Prins:

Ik geloof dat je gelijk hebt, kind.

Koningin:

Moet jij nog helpen, kleine prins,
naar vlammen vlammen dragen, waar
een koude douche zo nodig was!
Jij, bontgevlekte vreemdeling,
houd afstand van uw koningin!

Prins:

O monster, voor deze prinses
zou ik alles, alles wagen.

Koningin:

Nee!

Prins:

Ja, ook al schijn ik klein en zwak,
een erge misdaad speelt hier mee,

erachter zit: de koningin!
Vergif werd aan het zoete kind
als aan de honden voorgezet.
Uw boosheid doet het echter af
als goed geweten! Lieve kind,
we gaan naar elders om ons wat
te bezinnen op dit drama.
Als je te zwak bent stut je dan
op deze schouder, jou vertrouwd,
die is vereerd met zulke last.
U, koningin, kruip in uw schulp
en beid uw tijd, als het u past!
Dán spreken we elkaar!

(Tot Sneeuwwitje) Kom!
ik ben zo vrij je voor te gaan.

Hij voert haar af in het kasteel.

Koningin:

Ga maar, rammelend koppel, ga!
Ga, bruidspaar, aan de dood gewijd!
Ga, kommer, voer de zwakheid aan;
en sla je armen om elkaar.
Kom, edele jager, laat ons praten.

*Change ment. Een kamer in het kasteel. De prins
en Sneeuwwitje.*

Prins:

Ik wou dat ik de hele dag
zó je kon horen, arm in arm.
O taal, gekomen uit jouw mond

die mij betovert bovenal.
Eén woord van jou is toverspel!
Verrukt van heel die rijkdom hangt
in dit soort hangmat heel mijn oor
en luistert naar die droommuziek,
gelispel, nachtegaalgeluid,
liefdesgefluister. Heen en weer
gaan dromen en een zacht gedruis
tot aan de rand van deze tuin.
O spreek, zodat ik slapen kan,
gevangen, schone liefdesbuit,
geboeid, maar zo oneindig rijk,
vrij als nog nooit één vrijer was.

Sneeuwwitje:

Dat is me prinselijke taal!

Prins:

Nee, overtuig mij dat wat ik
daar heb gezien, daar in die tuin,
nooit zich in lege woorden hult
en nimmer tegen mij getuigt.
Luisteren wil ik, dankbaarheid
betuigen voor jouw liefdeslust.
Spreek, spreek, opdat ik zwijgen kan,
en trouw blijven aan jou. Het woord
foppte ons allemaal; het spreekt
krom als bron in de wilde wind,
het overspoelend met gezwets.
Neen, laat mij zwijgen, trouw aan jou.
Veel méér dan liefde heb ik jou
te bieden. Andere wegen
dan ooit door mij en jou bewandeld.
Want de liefde reageert door vocht,

niet door 'n watersnood, dat niet!
Ja, spreek, opdat een woord als dauw
de liefde bijstaat, drup na drup.
Wat kijk je sip? Wat zie je daar?

Sneeuwwitje:

Je spreekt, ja, als een waterval
van zwijgen, maar toch zwijg je niet.

Prins:

Wat heb je, spreek! Wat kijk je neer
op je tien tenen alsof je daar
de taal vond voor een liefde die
gefluisterd was. Maar wees niet bang,
spreek vrijuit als je hartzeer hebt.
Dan spreid het uit als een tapijt
en wij maken daarop muziek.
Muziek ledigt het hart van pijn.

Sneeuwwitje:

Je spreekt ononderbroken maar
verstopt jezelf, je praat en praat,
zó haastig en altijd non stop.
Verwachting heeft geen rappe taal,
want liefde houdt van stille rust.
Als jij niet aandacht hebt voor wat
ik bén, met heel je hart, dan spreek
het uit! Zeg het! Zeg het! Je zei
dat ontrouw zich zo snel ontvouwt,
wat werkelijk scheen de das omdeed!

Prins:

Laat dat toch zijn!

Sneeuwwitje:

Ja, laat ons dansen, vrolijk zijn,
verbannen wij vanuit dat rijk

van liefde zó de eenzaamheid
en laat ons lachen van plezier.
Verdringen wij het wee der tijd
dat ons tot zwijgen noopt. Maar wat
is in die tuin daarginds te zien?

Prins (die uit het raam kijkt):

Ach, wat ik zie is als een wonder:
zoet als het blote oog dat er
de strekking van erkent en zich
daaraan tegoed doet. Maar, o wee,
voor iemand die de gronden kent,
is 't lelijk als moddervloed,
als altijd troebel water. Ach,
waarheid is altijd tweevoudig:
van 't kwade naar het goede, ja!
Zie met eigen ogen zelf!

Sneeuwwitje:

Nee, zeg me wat je ziet! Zeg het!
Je lippen fluisteren mij dan zacht
de fijne tekening van het beeld.
Als jij het schildert temper je
gewis met gewetensvolle tong
voor mij de scherpte. Wat zie jij?

Prins:

Ik zie dat zij op rozen gaan,
de jager en de koningin:
zij kust de jager op zijn mond
en hij geeft haar zijn kus terug.
Zij zitten daar onder een wilg
waarvan de twijgen op hun hoofd
zijn neergedaald. Het grasveld kust
hun voetenwirwar, eng verknoopt.

Het harde hout van 't bankje zucht
onder de druk der lijven, die
één lijf maar zijn, hoe wonderlijk!
O, zó paart zich een tijgerstel
in oerwoud, werelds spel ontruk!
De wellust maakt ze één, en woelt
ze los, om des te inniger
samen te komen in een vlam.
Ik heb noch woord noch beeld voor dát!
Wat wonderlijk! Wil je het zien?

Sneeuwwitje:

Nee, daarvan word ik misselijk,
kom mij niet met dit brute beeld.

Prins:

Dat beeld betovert mij, het is
zo prachtig, lijkt een schilderij,
een kunstenaar de schilder!
O, hoe zij ligt, de koningin,
haar drukt die sterke jagersarm,
hoe ze gilt van wellust, en hoe
ze met een kus die vent toedekt.
Zo dekt een mens de schotel toe,
of nee: een hemels kunstwerk, ja,
een kunstwerk, en alleen die mond!
De bruid denkt dat dit jagerspak
nu borg staat voor zijn keus. Die keus,
waar schijnbaar ik verrukt van ben.
O, ik ben razend. Deze vrouw!
Niet deze ploert, maar o, die vrouw!
Immens veel schade deed hij haar.
Ach, deze allerliefste vrouw!
Dat ik haar zag en niet voorgoed

ten onder ging! Nu ben ik hier,
de storm waait over alles heen
wat liefde is, wat liefde was,
maar niet mocht zijn. Uit is de pret!

Sneeuwitje:

Wee mij, dat ik dit horen moet!

Prins:

Wee ons, dat wij dit moeten zien!

Sneeuwitje:

O, in een glimlach dood te zijn,
ander verlangen ken ik niet!
Dat is mijn wezen, altijd maar.
Ik ben zo stil als weke sneeuw
die op de zonnestrallen wacht,
tot ze haar nemen. Sneeuw ben ik,
en ik ontvlucht de zonneshijn,
die mij niet, maar de lente geldt.
Zoet dit gesijpel! Aarde, neem
mijn resten in uw woning op,
zo wee is mij de warme zon.

Prins:

Bereid ik jou die pijn?

Sneeuwitje:

O nee, jij niet, je draagt geen schuld.

Prins:

Wat een geschenk ben jij! Je lacht,
je lacht mij tegemoet! Hou op!
Ik stoor die lieve vrede maar.
O, zó schoon lag je in de kist,
zó onvergetelijk. Als sneeuw,
lag jij daar op die winterdag.

Sneeuwitje:

Sneeuw, altijd sneeuw?

Prins:

Pardon, lief winterbeeld, pardon,
jij beeld van vrome, witte rust.
Ben je gekrenkt, gebeurde het
uit liefde slechts. Maar nu wendt zich
de liefde treurend van je af,
óp naar de koningin! Maar weet
dat het de liefde was die uit
die glazen kist waar je in lag
met rozenwangen, open mond,
en adem, levensecht, je nam.
Dat was een beeld, onsterfelijk,
had ik het toen gelaten zo,
dan knielde liefde nu voor jou.

Sneeuwwitje:

Nou, nou, nu ik in leven ben
werp je mij als de dode weg!
Hoe vreemd zijn jullie mannen toch!

Prins:

Scheld mij nu uit, dan ben je lief.
Haat mij, en ik kniel neer voor jóú.
Noem mij een echte foute man,
daar sta ik op! Maar laat mij nu
op zoek gaan naar de koningin
die uit onwaardige liefde zich
bevrijden wil. Maar, alsjeblijft,
wees nu boos, ja woedend op mij.

Sneeuwwitje:

Waarom ook? Zeg me toch waarom?

Prins:

Nou, daar ik zelf een schurk was,
een die je voor een ander inruilt,
omdat zijn zin naar hoger streeft.

Sneeuwvitje:

Een schurk, dat ben je niet! Ach, wat!
Een 'zin' die naar iets hoger streeft?
Ai, welke onzin is zo'n zin:
een hondenmeute zoekt een ree!
En maakt je zin zo donders heet
dat je de vijand niet meer ziet
die je vervolgt. Maar 't zij zo!
Ren weg bij mij, vlucht naar de beek
die jou met beter water laaft.
Ik blijf hier, lachend, plagerig,
met uitgestrekte, bleke hand,
ik volg jouw vlucht met schone stem,
roepend: Sneeuwvitje wacht op jou,
dan kom je aan die oude deur,
dan moet je lachen. Je wendt dan
dat lieve trouwe hoofd naar mij,
roept dat ik zwijgen moet, omdat
verder te schreien zinloos was.
Ga nu snel, want ik laat je los.
Groet hartelijk de koningin.

Prins:

Groet hartelijk de koningin?
Hè, droom ik?

Sneeuwvitje:

Nou, is het soms niet toegestaan
dat ik door jou mijn mama groet
die in het schaduwrijke park
met haar borduursels bezig is?
Ze werkt aan een liefdespakket.
Wat wil ze? Naar liefde snakt zij,
en liefde stuur ik namens jou.

En zeg haar dat ik haar vergeef.
Of nee, als dat in zo'n geval,
voor kinderen niet passend is,
val haar te voet, dat past ook bij
je eigen liefde, vraag haar om
pardon. Dan klinkt die vraag zoals
een suikerbroodje heel terloops.
Dan zul je merken hoe verrukt
ze knikt en half ontroerd haar hand
tot een gloeiende kus uitstrekt,
en mij, daar jij zo aardig was,
vergeving voor mijn fout toezegt.
Hoe ongeduldig wacht ik op
dat moederwoord. Maar ga nu snel!

Prins:

Sneeuwwitje, ik begrijp je niet.

Sneeuwwitje:

Dat is, me dunkt, van geen belang.
Ga dan nu snel! Laat mij alleen.
Als bloem die nu in eenzaamheid
haar volle bloei kan laten zien.
Voor jou was ze toch niet bestemd.
Wees daarom rustig. Ga! Laat mij
de dromen die als bonte planten
oprijzen die bonte tuin.
Ga naar een andere bloem, ga snel,
verheug je op een zoetere geur.

Prins:

Maar wees zelf rustig nu. Wacht hier.
Ik breng je deze koningin
verzoend terug. Ik zoek haar nu
in deze tuin, vol schaduwen.

Die schurk en jager roep ik ter
verantwoording, waar en wanneer
ik hem aantref. Maar blijf rustig.
Wacht tot we terug zijn, en tot ziens!

Af.